

บทคัดย่อ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบรัฐสภาสมัยใหม่ซึ่งประชาชนไม่สามารถใช้อำนาจอธิปไตยได้ด้วยตนเอง หากแต่ปรากฏออกมาโดยผ่านการเลือกตั้งซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน ซึ่งในการตัดสินใจของประชาชนไม่เพียงแต่จะเป็นเรื่องของตัวบุคคลว่าจะเลือกบุคคลใด แต่สิ่งที่สำคัญคือการพิจารณานโยบายว่าบุคคลนั้น หรือกลุ่มนั้นมีเจตนารมณ์และอุดมการณ์ทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอย่างไร ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่เสนอแนวคิดของตนก็คือพรรคการเมือง พรรคการเมืองจึงมีบทบาทหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างรัฐและประชาชน และเป็นผู้ร่วมสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของประชาชน เพื่อนำไปสู่การสร้างเจตนารมณ์ทางการเมืองของรัฐโดยการลงเลือกตั้ง ด้วยเหตุนี้ประเทศที่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงมีการให้เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองแก่ประชาชนของตน

จากการศึกษาของผู้เขียนพบว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 และพุทธศักราช 2550 ได้มีการรับรองเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมือง แต่เมื่อพิจารณากฎหมายพรรคการเมืองของไทยแล้วพบว่ามียกเว้นหลายมาตราที่กระทบต่อเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองทั้งในส่วนของการจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมือง การยุบพรรคการเมือง และการบัญญัติให้พรรคการเมืองต้องรับผิดชอบในกรณีการทำหน้าที่ของหัวหน้าพรรค หรือกรรมการบริหารพรรค

ในส่วนของการจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองนั้นกฎหมายพรรคการเมืองได้บังคับให้ต้องมีการจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคแก่นายทะเบียนเพื่อให้นายทะเบียนมีอำนาจที่จะให้ความเห็นชอบเพื่อให้พรรคการเมืองนั้นมีสภาพเป็นนิติบุคคลนั้น ซึ่งบทบัญญัติดังกล่าวเป็นบทบัญญัติที่กระทบต่อเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองเกินกว่ากรณีจำเป็น เนื่องจากรัฐธรรมนูญต้องการให้เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองโดยให้พรรคการเมืองสามารถจัดตั้งขึ้นได้ง่าย ไม่มีถ้อยคำใดในรัฐธรรมนูญที่บัญญัติให้ต้องมีการจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองเสียก่อนแต่อย่างใด อีกทั้งยังมีมาตรการในการควบคุมพรรคการเมืองอีกหลายมาตรการที่มีประสิทธิภาพมากกว่าการนำเรื่องจดทะเบียนการจัดตั้งพรรคการเมืองมาเป็นเงื่อนไขในการกำหนดสถานะพรรคการเมือง ซึ่งการแก้ไขปัญหานี้ควรให้การเกิดขึ้นของพรรคการเมืองเป็นไปตามความเป็นจริงของผู้ที่มีแนวความคิดทางการเมืองการปกครองในทิศทางเดียวกัน และเพื่อแยกพรรคการเมืองออกจากกลุ่มการเมืองอื่น ๆ จึงควรมีนियามของพรรคการเมือง เพื่อประโยชน์ในการสนับสนุนพรรคการเมืองในด้านต่าง ๆ

นอกจากนี้ในส่วนของบทบัญญัติเกี่ยวกับการยุบพรรคการเมืองนั้น ได้มีการบัญญัติให้พรรคการเมืองอาจถูกยุบได้ในหลายเหตุ ซึ่งบางเหตุเป็นเพียงการกระทำที่ไม่ถือว่าร้ายแรงหรือกระทบต่อสาระสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยแต่อย่างใด เช่น การยุบพรรคการเมืองเนื่องจากไม่ดำเนินกิจการบางอย่างโดยที่ประชุมใหญ่ หรือองค์ประกอบของที่ประชุมใหญ่ไม่ครบถ้วนตามบทบัญญัติของกฎหมาย ไม่จัดหาสมาชิกให้ครบตามจำนวนและภายในเวลาที่กำหนด เป็นต้น ซึ่งเหตุแห่งการยุบพรรคการเมืองดังกล่าวล้วนแต่เป็นการจำกัดสิทธิเสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองเกินสมควร และกรณีจำเป็นกว่าที่รัฐธรรมนูญจะได้ให้อำนาจไว้ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าแนวทางการแก้ไขปัญหาในส่วนนี้จะต้องมีการยกเลิกบทบัญญัติดังกล่าว และคงเหลือไว้เพียงการยุบพรรคเนื่องจากการกระทำเพียงสองกรณี คือ การกระทำล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญ หรือเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศโดยวิธีการซึ่งมิได้เป็นไปตามวิถีทางที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ และการกระทำอันอาจเป็นปฏิปักษ์ต่อการปกครองตามรัฐธรรมนูญ

สุดท้ายในส่วนของปัญหาเกี่ยวกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญมาตรา 237 ซึ่งได้บัญญัติให้พรรคการเมืองอาจถูกยุบในกรณีที่หัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคทำผิดกฎหมายในกรณีที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งโดยหลักแล้วหากพิสูจนได้ว่า พรรคการเมืองนั้นมีส่วนรู้เห็นและได้รับประโยชน์จากการกระทำของหัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรคแล้ว พรรคการเมืองก็ควรที่จะต้องรับผิดชอบในการกระทำนั้นด้วย แต่หากไม่สามารถพิสูจนได้ว่า พรรคการเมืองมีส่วนรู้เห็นหรือได้รับประโยชน์จากการกระทำดังกล่าวก็ไม่สมควรที่จะนำมาเป็นเหตุยุบพรรคการเมืองแต่อย่างใด ดังนั้นจึงควรมีการแก้ไขบทบัญญัติดังกล่าวโดยเห็นควรบัญญัติให้โอกาสพรรคการเมืองในการพิสูจนว่าพรรคไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการกระทำของหัวหน้าพรรคหรือกรรมการบริหารพรรค และหากพิสูจนได้เช่นนั้นจริงก็ต้องมีคำสั่งไม่ยุบพรรคการเมืองนั้น

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า เพียงเจตนารมณ์ในการให้เสรีภาพในการจัดตั้งพรรคการเมืองเพียงอย่างเดียวไม่อาจทำให้พรรคการเมืองของไทยมีความเข้มแข็งได้ แต่จะต้องมีการบัญญัติกฎหมายให้สอดคล้องและส่งเสริมพรรคการเมืองให้เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพจึงจะถือได้ว่า สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ